

Série učebnic Czech it UP aneb Čeština pro cizince od A do C

Moderní učebnice češtiny pro cizince inspirované „oxfordským stylem“

Vzorové lekce, audia i videa najdete na www.czechitup.eu.

Ke genezi řady učebnic Czech it UP

Učebnice Czech it UP pokrývají úrovně od A1 po C1, jsou tedy určeny naprostým začátečníkům, kteří k češtině přistupují s nulovou znalostí, i velmi pokročilým studentům, jejichž komunikační potřeby často směřují k odborným zájmům a ke komplexním abstraktním tématům. První učebnicí, která byla odevzdána do tisku, byla ta pro úroveň C1: bylo tomu tak nejen díky početnému autorskému týmu, ale také proto, že autoři pocítovali silný nedostatek materiálů, s nimiž by mohli pracovat ve výuce velmi pokročilých studentů. Prakticky jediná učebnice, která byla v tomto segmentu k dispozici (Čeština pro středně a více pokročilé od M. Hrdličky a J. Bischofové), nabízela sice velmi dobře zpracované gramatické učivo i praktický pracovní sešit, ovšem texty určené ke čtení s porozuměním vzhledem k době vydání logicky obsahově zastaraly.

Stejná motivace provázela druhý svazek v pořadí, a to učebnici pro úroveň B2. Následně byla vydána začátečnická A1. Práce na ní trvaly nejdéle, protože je to úroveň, jejíž uchopení je nejobtížnější: témata i prezentace gramatických jevů musí být koncipovány tak, aby pokrývaly základní komunikační potřeby studujících, ale současně respektovaly popis úrovně podle Společného evropského referenčního rámce. Současně si autoři byli vědomi toho, že učebnic pro začátečníky je na trhu celá řada (jen namátkou můžeme jmenovat Český krok

za krokem od L. Holé, Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 kolektivu pod vedením M. Boccou Kestřánkové, Easy Czech od O. Štindla nebo série Česky, prosím od J. Cvejnové a další) a že je třeba definovat a následně i udržet linii toho, proč má vůbec vzniknout další učebnice a čím se bude odlišovat od již existujících materiálů.

„Poznávacím znamením“ rukopisu autorů se tak stal důraz na potřebnost lexikálních i gramatických prostředků v reálné komunikaci, kterou autoři pečlivě sledovali pomocí dat v Českém národním korpusu, a dále důraz na individuální komunikační potřeby. Ten se odráží v prostoru, který je v začátečnických učebnicích vyčleněn pro lexikum (příp. obraty) vázané na potřeby a zájmy jednotlivých studujících.

V posledním kroku byly opět současně zpracovány učebnice A2 a B1. **Všechny učebnice zachovávají jednotnou koncepci a navazují na sebe především ve výkladu gramatických jevů a ve struktuře probíraných témat.**

Koncepce a mediační jazyk

Klíčovou otázkou tvorby jakékoli učebnice je její celková koncepce, v případě učebnic cizích jazyků je součástí této klíčové otázky volba mediačního jazyka, tedy zda mediační jazyk využít, a pokud ano, pak jaký. Využití mediačního jazyka je přitom zásadní především pro počáteční úrovně.

I v případě učebnic Czech it UP byl mediační jazyk tématem k diskusi. Pro vyšší úrovně, tj. od B1 bylo nesporné, že učebnice budou pouze v češtině a že nebudou využívat žádný mediační jazyk, u nižších úrovní se přirozeně nabízela jako mediační jazyk globální angličtina. Vzhledem k tomu, že učebnice jsou určeny cizincům učícím se česky bez omezení mateřským jazykem a bez národnostních preferencí, výsledkem rozhodování byla tvorba učebnice bez mediačního jazyka. Využití angličtiny, jakkoli se jedná o globální jazyk, jehož znalost na základní komunikační úrovni je dnes považována za samozřejmou, by přeci jenom některé zájemce o češtinu mohlo znevýhodnit.

Obsah a struktura učebnic

Východiskem pro celkovou koncepci učebnic bylo shodné přesvědčení autorů, že jazykové vyučování, v němž je učebnice jedním ze základních materiálů pro práci vyučujících i studujících, by mělo rovnoměrně rozvíjet všechny řečové dovednosti. Současně byla nejen obsahová struktura, ale také finální vizuální podoba definována tzv. „**oxfordským**“ **časopiseckým formátem**, jehož podstatou je rozvržení obsahu na dvojstrany.

V tomto systému tak byl vymezen vždy samostatný prostor pro čtení a poslech s porozuměním, pro rozvoj samostatného mluveného a psaného projevu s porozuměním. Protože pro budování řečových činností je nezbytný také náležitý inventář gramatických a lexikálních prostředků, je dostatečný prostor věnován i jim. Součástí obsahově-grafického rozvržení učebnice je také titulní strana lekce s motivačními otázkami k tématu lekce a závěrečná strana shrnující dosažené dovednosti.

Receptivní dovednosti jsou v učebnicích pro úrovně A1 a A2 založeny na textech vytvořených uměle k tématu lekce a s ohledem na lexikální a gramatické možnosti začínajících posluchačů.

VĚŘÍM (NĚKOMU, NĚČEMU, V NĚCO)

- Zajímají vás horoskopy?
- Existuje podle vás yetti?
- Jak myslíte, že náboženství ovlivňuje život věřícího?
- Když jste byli malí, báli jste se strašidel? Věřili jste na ně?
- Šli byste někdy ke kartářce/věštkyni? Proč ano, proč ne?

- 1 Můžu diskutovat o různých způsobech komunikace, o jejich výhodách a nevýhodách.
- 2 Ovládám pasivum reflexivní a perifrastické.
- 3 Umím převádět věty z aktiva do pasiva a vím, kdy je vhodné pasivum použít.
- 4 Zním pravidla českého slovosledu a vím, jak ho ovlivňuje aktuální členění větné.
- 5 Umím používat různé zdvořilostní obraty v telefonickém kontaktu.
- 6 Umím napsat formální dopis k různým příležitostem.

SHRNUTÍ

Obrázek č. 1

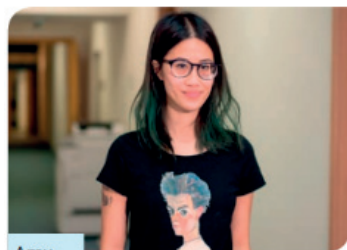
Ukázka úvodní a závěrečné strany lekce v učebnici C1.

Od úrovně B1 jsou využívány texty autentické, podle potřeb učebnice upravené a/nebo zkrácené. Na úrovni B1 se jedná spíše o zjednodušení a eliminování obtížnějšího lexika, které by zasahovalo do vyšších úrovní, na úrovni B2 a C1 více o krácení textů.

Rozvoj poslechu s porozuměním je založen nejen na audiomateriálech, ale také na autorských videích (poslechy a videa jsou k dispozici ve webovém úložišti – k tomu zde níže). Jednotlivé videosekvence ukazují konkrétní komunikační situace, a mohou tak sloužit také jako návod, jak využít konkrétní jazykové prostředky a jak uchopit určité komunikační funkce. Pro čtení i poslech přitom platí, že se v souladu s popisy referenčních úrovní posouvají od bazálních situací každodenního života ke komplexně uchopeným abstraktním tématům.

Produktivní mluvení je rozvíjeno řadou aktivit, přičemž jsou jako stimuly k mluvení využívány krátké texty i obrázky. **Zejména na vyšších úrovních jsou často pro mluvení volena témata přinášející určité kontroverze, takže je možno předpokládat, že budou dostatečně nosná pro spontánní diskusi.**

Především v učebnici pro úroveň B2 je důraz kladen na vysvětlení funkcí a vlastností jednotlivých útvarů národního jazyka a na jejich vzájemný vztah. Jsou ukázány funkční rozdíly mezi neutrálními a příznakovými vyjadřovacími prostředky a v učebnici je obsažen základní repertoár příznakových výrazových prostředků zejména z oblasti hovorové a běžně mluvené češtiny a dále např. ze slangů a dialektů. Rozvoj produktivního psaní je založen na modelových komunikátech, u nichž jsou vysvětleny jejich obvyklé obsahové i formální náležitosti. Jako

Amy

Tohle je Amy. Amy není Češka. Je cizinka, ale učí se česky. Už trochu mluví česky, ale ještě nerozumí. Umí kreslit a zpívat, ale neumí vařit.

Pozitiva sociálních sítí nelze opomíjet. Zrychlují a usnadňují komunikaci. Vytvářejí pracovní příležitosti, rozšiřují kontakty, pomáhají lidem nalézt osoby jim v minulosti blízké, se kterými z nejrůznějších důvodů ztratili kontakt. Také mohou dát vzniknout pevnému svazku dvou lidí.

Velkým tématem v souvislosti se sociálními sítěmi je především komunikace mezi lidmi. Přestože lidé bydlí na opačných koncích světa, sdílet své zážitky s ostatními pro ně není žádný problém. Spousta z nich se pochlubí fotkou či videem ze zajímavého místa. Mezi hlavní důvody patří také to, aby se onen příspěvek zalíbil co největšímu počtu „kamarádů“.

Obrázek č. 2

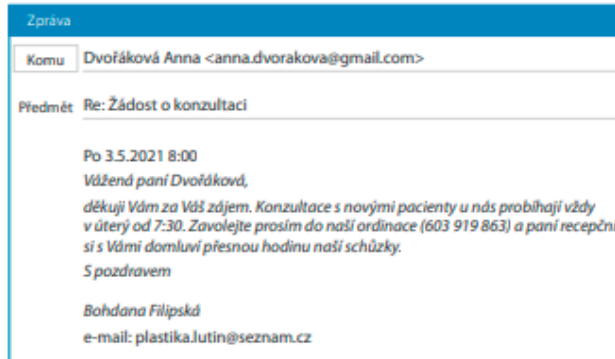
Ukázka textů na úrovni A1 a na úrovni C1.

psaní

Žádost

Žádost patří mezi oficiální dopisy nebo e-maily. V žádosti se obvykle obracíme na úřad nebo instituci s nějakou prosbou. Jedná se o oficiální text, při jeho psaní proto musíme užívat spisovný neutrální jazyk a zachovat obvyklou strukturu.

Do předmětu e-mailu stručně napíšeme, co potřebujeme.

Není to nutné, ale v oslovení raději použijeme akademický titul.

Jasně formulujeme, co potřebujeme.

Vysvětlíme, jaký máme problém.

V dopise můžeme navrhnout další postup,

Na závěr se jako obvykle rozloučíme, poděkujeme a pozdravíme. Nezapomeneme ani na podpis.

1 Příští týden jdete na preventivní kontrolu k očnímu lékaři. Musíte odjet na pracovní cestu do zahraničí. Napište asistentce lékaře žádost o nový termín. Text musí obsahovat informace o datu plánované návštěvy, o důvodu, proč na kontrolu nemůžete přijít, a žádost o nový termín.

2 Už delší dobu trpíte bolestí zad. Napište e-mail do ordinace fyzioterapeuta a domluvte si konzultaci. V e-mailu popište své problémy a požádejte o termín schůzky.

Obrázek č. 3

Ukázka zpracování psané komunikace v učebnici pro úroveň B1.

první krok pro rozvoj samostatného psaní tak lze využít psaní reprodukční, následně učebnice nabízí aktivity ke kreativní produkci.

Obligatorní součástí všech učebnic jsou gramatické oddíly. V sekci Gramatika 1 jsou prezentovány ty jevy, které jsou probírány jako nové a které jsou současně pro danou lekci považovány za stěžejní. V oddílu Gramatika 2 jsou potom ty jevy, které jsou prezentovány buď jako opakování, resp. rozšíření již zvládnutého, nebo jsou vnímány jako doplňkové a méně zásadní.

Od úrovně A1 až po úroveň B2 jsou součástí lekcí strany věnované rozšiřování a procvičování slovní zásoby, která je obvykle vztažena k tématu lekce. Pozornost je věnována i hraničním jevům mezi lexikem a gramatikou, tj. např. pádovým a předložkovým vazbám určitých slov. V učebnici pro úroveň C1 je pak oddíl Slovní zásoba nahrazen oddílem Pravopis. Na úrovni C1 už je totiž slovní zásoba, která se všeobecně vztahuje k nejrůznějším tématům, zvládnuta a rozšiřování lexika už je velmi závislé na individuálním zaměření a komunikačních potřebách jednotlivých studujících. Naopak na této úrovni vyvstává potřeba orientovat se ve složitě strukturovaných komunikátech a také je samostatně produkovat, pro což je v oblasti psaní nezbytné zvládnutí pravopisných jevů, které jsou prezentovány zjednodušeně, nebo okrajově – typicky např. kladení interpunkční čárky nebo psaní velkých písmen v jiných než základních pozicích.

Obsah a struktura pracovního sešitu

K učebnici patří i pracovní sešit, kterým obsahem učebnici doplňuje a nabízí lektorům i studentům další aktivity. Lekce mají pravidelnou strukturu: obsahují doplňkový text a cvičení založená na něm, dále cvičení sloužící k upevnění gramatických jevů probíraných v učebnici (celá řada je komunikačně orientovaná, ve cvičebnici jsou však i drilová cvičení, jejichž cílem je automatizace konkrétních jazykových jevů), a cvičení v sekci Zopakujte si, která jsou zaměřena na opakování jevů prezentovaných dříve nebo jevů, které bývají častou příčinou chyb. Důležitou součástí pracovního sešitu je oddíl Fonetická cvičení¹, ve kterém jsou systematicky rozvíjeny a upevňovány návyky správné české výslovnosti. Jednotlivé úrovně se od sebe liší přístupem a zvolenou metodologií: některé úrovně pracují s vybranými sadami slov, jiné s rytmičujícími celky, které kromě správné výslovnosti izolovaných hlásek podporují také větnou melodii a ukazují a trénují změny hlásek v proudu řeči.

FONETICKÁ CVIČENÍ

1 Kombinace DĚ, TĚ, NĚ – poslouchejte a opakujte.¹ A 2.3

bezdětné, nechtěl, nějak, oddělit, protějšky, přírozeně, sladěn, udělat, základě, zvyhodněn, životě

2 Kombinace DY/DÝ, TY/TÝ, NY/NÝ a DI/DÍ, TI/TÍ, NI/NÍ – poslouchejte a opakujte.² A 2.4

(1) **DY/DÝ, TY/TÝ, NY/NÝ**
každý, když, koupelny, postýlka, stylový, tedy, typický, určitý, vhodný, vyžehlených, vždy, ženy

(2) **DI/DÍ, TI/TÍ, NI/NÍ**
ani, dílo, hledání, jezdit, mladí, není, nižší, potíže, pracovní, rodina, smrti, soustředit, tím, vyústit

Audio

Transkript

A 2.1
0:00 / 0:00

A 2.2
0:00 / 0:00

A 2.3
0:00 / 0:00

A 2.4
0:00 / 0:00

Obrázek č. 4
Ukázka podoby výslovnostních cvičení v pracovním sešitě pro úroveň C1 a odpovídající webové stránky s nahrávkami.

¹ Poučení o výslovnosti a výslovnostní cvičení jsou pro úrovně A1 a A2 součástí učebnice.

Webový portál www.czechitup.eu

Tištěné učební materiály mají podporu na webovém portálu www.czechitup.eu², kde jsou uživatelům učebnic k dispozici audio- a videosoubory a také přepisy poslechnů. Tamtéž jsou k dispozici klíče ke cvičením, a to jak ke cvičením z učebnice, tak z pracovního sešitu. Portál obsahuje volně dostupné ukázkové lekce z každé učebnice i každé cvičebnice z celé řady. Navíc byly během letošního jara zdarma dány k dispozici první tři lekce z učebnice A1, které využívali vyučující v kurzech, které poskytovaly první orientaci v češtině uprchlíkům z Ukrajiny.

Obecnou výhodou on-line prostředí je jeho flexibilita. V budoucnu tuto flexibilitu hodláme využívat pro rozšíření nabídky materiálů Czech it UP o metodickou příručku, resp. o metodické kapitoly, které by mohly být obecně užitečné pro výuku češtiny pro cizince, dále o mluvnici češtiny zaměřenou přímo na potřeby nerodilých mluvčích, kteří se učí češtině, a konečně o některé rozšiřující doplňkové materiály.

² Na uvedených webových stránkách lze učebnice a cvičebnice pochopitelně rovněž zakoupit skrze e-shop Vydavatelství Univerzity Palackého či se domluvit na větším odběru se slevou.

Kontakt:

Mgr. Tomáš Franta
vedoucí marketingu
a distribuce
E: tomas.franta@upol.cz
M: 737 534 465

Vydavatelství
Univerzity Palackého
vydavatelstvi.upol.cz

Czech it UP!
www.czechitup.eu

